

METSÄALAN

TULEVAISUUSFOORUMI

Miten instituutiot edistävät tai estävät metsäalan uudistumista?

Jakob Donner-Amnell
Metsäalan tulevaisuusfoorumi/Joensuun yliopisto

www.metsafoorumi.fi

METSÄALAN

TULEVAISUUSFOORUMI

Sisältö

1. Miten uusiutumista tapahtuu ja mikä on instituutioiden rooli?
2. Suomen metsäsektorin on nyt vaikea uusiutua – miksi?
3. Minkälaiset instituutiot ovat nykyisten rakenteiden takana?
4. Uusiutumista estävät ja edistävät tekijät jatkossa

www.metsafoorumi.fi

MIKÄ TEKEE UUSIUTUMISEN MAHDOLLISEKSI?

Uusiutumiskyky (*capacity for renewal*, Martin Jänicke):

Yhteiskunnan, toimialan tai yrityksen kyky tunnistaa ja ratkaista esille nousevia taloudellisia, sosiaalisia ja ekologisia ongelmia kestäväällä tavalla, mahdollisesti rakenteitakin muuttaen

Uusiutumiskyvyn osatekijöitä ovat:

- innovatiivinen kapasiteetti (avoimuus uusille ratkaisuille)
- konsensuaalinen kapasiteetti (eri tahojen sitoutuminen, hyväksyttävyyys, oikeudenmukaisuus)
- strateginen kapasiteetti (läpivienti eri tasoilla)

Uusiutumiskyky on yleensä suurempaa kun:

- toimija on vauras ja vakavarainen
- taloudellinen tilanne/suhdanne on hyvä
- uusiutumiseen on yhteiskunnassa painetta ja toimijuutta
- poliittinen tilanne muuttuu/on suosiollinen
- ongelmien ominaislaatu "pakottaa" ratkaisujen kehittämiseen
- yhteiskunnassa on vahvoja ongelmanratkaisuperinteitä

Yhteiskunnassa on *formaalisia* (lainsäädäntö, tuotantorakenne jne.) ja *ei-formaalisia* instituutioita (mm. käytäntöjä, ajattelutapoja)

Ne voivat sekä edistää että estää uusiutumista

Metsäsektorin toimijoilla vaikuttaa olevan pitkälti yhteinen perustulkinta alan tilanteesta ja tarvittavista toimenpiteistä

Mistä metsäsektorin murroksessa on kyse?

- Globaali kustannuskilpailu ja markkinoiden uusjako määräävät Suomenkin metsäsektorin suunnan
- Tämän myötä nykyisen tuotannon painopiste siirtyy edullisemmän kustannustason ja kasvavien markkinoiden maihin
- Tälle kehitykselle ei ole näköpiirissä suurempia esteitä eikä siihen liity merkittäviä epävarmuustekijöitä

Mitä on tehtävä?

- On jatkettava toiminnan tehostamista ja sopeuttamista
- Uudet tuotteet ovat ratkaisuna alan menestykseen, vetovoimaan ja hyväksyttävyyteen
- Tutkimukseen ja tuotekehitykseen on saatava merkittävästi lisää voimavaroja ja uusia toimintatapoja on kehitettävä
- Yhteistyötä tiivistämällä ja panoksia lisäämällä selvittäään uhkaavasta kriisistä

MUTTA:

Uskotaanko tähän tulkintaan ja onko siihen sitouduttu?

Onko maailma nyt ja jatkossa taustaoletusten mukainen?

Mitä asioita ja riskejä tulkinta jättää huomiotta ja mitä tästä voi seurata?

Delfoi-kysely osoitti, että metsäalan toimijoilla on hyvin erilaisia käsityksiä monista sektorin kehitykselle keskeisistä asioista

Perustulkinta haastetaan laajalti !

- Globalisaatiokehitys nähdään pikemmin tempoilevana ja riskipitoisena kuin seesteisenä
- Erityisesti paperintuotannon kv. kehityskuvassa nähdään monia riskejä (kysyntä, energia, kuitu, maariskit jne.)
- Metsäsektorin uusiutumiselle on paljon esteitä; nopea loikka uuteen ei voi toteutua nykyvään
- Nykykonseptin trimmaaminen ei riitä reseptiksi, on painotettava eri asioita kuin tähän asti

MIKSI OMAAN VISIOON EI METSÄSEKTORILLA USKOTA?

- alan **uusiutumisen esteitä** Suomessa:

Yrityksille riittävän suuret (=moninkertaiset) lisäpanokset eivät nykytilanteessa ole mahdollisia ja/tai pääoma/huomio on kiinni nykykoneistossa, josta vielä syntyy katetta

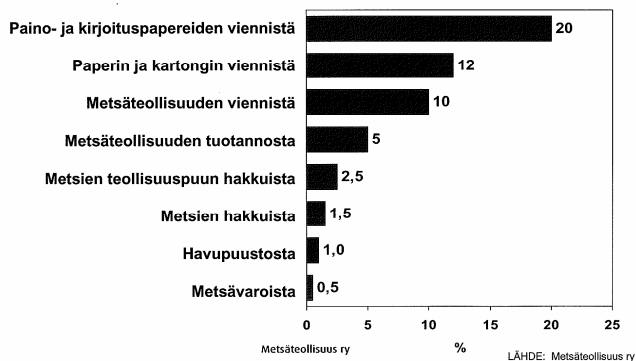
Julkiselta vallalta ei helpolla liikene merkittävää lisärahoitusta metsäsektorille, ei varsinkaan jos sektorin näkymät eivät selvästi parane eivätkä yhteiskunnalle koituvat hyödyt pysy/kasva

Metsäsektorilla on vakava pula tuoteideoista, joista voisi pian syntyä suuren mittakaavan liiketoimintaa (nykyisiä päälohkoja vastaavaa) – pienempiä ituja toki on

Metsäsektorin ja metsäpolitiikan nykyinstituutiot ovat osin esteitä uusille mahdollisuuksille, yrityksille ja julkishyödyille metsien käytössä

Suomen osuus maailman metsäsektorissa

FOKUSOINNILLA ETUMATKAA - JA RISKEJÄKIN

Rohkeat panostukset nostivat Suomen metsäsektorin johtavaan asemaan 1980-90-luvuilla

Metsäteollisuus Suomessa teki "suuren loikan" painopaperivetoiseen tuotantorakenteeseen 1970-luvulta alkaen

Kilpailijamaissa ei tehty vastaavaa

Toimintaympäristö muuttui ja haasteet kasvoivat erityisesti 1990-luvun aikana (mm. ympäristöhaaste, kansainvälistyminen, EU/EMU)

Suomen metsäsektori pärjasi silti hyvin 2000-luvulle asti

Metsäyhtiöt kasvoivat johtaviksi alallaan ja omilla lohkoillaan

Painopaperistrategian instituutioita ovat olleet:

- kysyntä: jatkuva kasvu valituilla korkean jalostusasteen tuotelohkoilla
- konsepti: skaalaetujen ja kustannustehokkuuden tavoittelu suurin investoinnein, mutta pienin t&k-menoin (innovaatioita kapealla alueella)
- edullinen ja runsas energia vastalääkkeenä työn ja puun kalleuteen
- metsäpolitiikka: metsävarat ohjataan kemialliselle metsäteollisuudelle
- yritysstrategia: kansainvälistyminen ja ydinbisnekseen keskittyminen (ns. rönsyjen myynti)
- yhteiskunnan myötäilevä politiikka (hyväksyttävyyys "automaattista")
- "ylijäämätuotannon" myynti Euroopan ulkopuolelle

Yritykset, hallinto, tutkimus, konsultointi jne. ovat ylläpitäneet ja perustelleet näitä instituutioita ja niihin liittyviä oletuksia

Painopaperistrategia on vaikeuksissa:

- kysynnän kasvu osin hidastunut/pysähtynyt;
on syntynyt selvää ylikapasiteettia painopaperissa
- kustannukset ovat nousseet, mutta niitä ei juuri voida siirtää hintoihin
- energian hinta on noussut ja markkinat ovat integroitumassa
- metsävarat ovat kasvaneet, mutta hinta/saanti ei tyydytä teollisuutta
- kansainvälistyminen ja ydinbisnekseen keskittyminen (ns. rönsyjen myynti):
selviä virheitä, uudelleenarviointi meneillään
- yhteiskunnan myötäilevä politiikka: jatkuu mutta heikompana
- "ylijäämätuotannon" myynti Euroopan ulkopuolelle: kate heikko!

Strategian perusteet ovat suurelta osin murentuneet

MITEN UUTEEN TILANTEeseen ON TÄHÄN MENNESSÄ REAGOITU?

Vaikeudet katsotaan pääosin johtuvan globalisaatiosta ja Suomen metsäsektorin heikentyneestä kilpailukyvästä - **ei alan strategiasta**

Kustannusten ja tuotannon leikkaaminen korostuneet yritysten toimissa, **panostukset uusiin tuotteisiin ja toimintoihin ovat varsin vähäisiä**

Alan kilpailukyyn parantamiseksi esitetään samanlaisia toimia kuin ennen: valtion toimin puuta markkinoille, halpaa energiaa, parempaa infraa, lisää tutkimusta jne.

Tutkimus ja tuotekehittäminen siirtymässä yhä enemmän julkisen vallan vastuulle?

Metsäsektorin instituutiot: **ei näkyvää muutosta eikä uudelleenarviointia**

Välitilinpäätös uusiutumisesta:

Nykylinja jatkuu Suomessa - osin uusin perusteluin ja maustein

Suurten yritysten päästrategia on kasvu nykytuotteissa muualla (valikoitua globalisoitumista)

Uusiutumisen umpisolmu Suomen metsäsektorilla?

Nykytilanne ei anna hyvää kuvaa alan uusiutumiskyvystä: innovatiivinen, konsensuaalinen ja strateginen kapasiteetti on vähissä

Suomen metsäsektorilla kuitenkin olisi paljon mahdollisuuksia, edellytyksiä niiden hyödyntämiseen ja institutionaalista tukea uusiutumisasiin - **jos solmu osataan ja halutaan avata**

Jos nykylinja jatkuu, seurauksena voi Suomen ja erityisesti paperituotannon osalta olla *"kannattava kutistuminen"*

MUTTA: Nykytilanne ei jatku sellaisenaan, muutoksia tulee. Monet kehityskulut maailmassa saattavat "pakottaa" metsäalan jatkossa muutoksiin (maailma ei ehkä niin avoin, halpa ja helppo areena)

NELJÄ ERILAISTA NÄKEMYSTÄ MIKÄ SUUNNAKSI METSÄALALLE

Kaikki edellä kuvatut näkemykset maailman ja metsäsektorin kehityksestä ovat nykytilanteessa perusteltavissa

Mistä näkemyserot kertovat, miksi ne ovat tärkeitä?

Metsäsektorin uusiutuminen etenee hitaasti, koska tulevaisuuden suunnasta ja siksi uusiutumisen perusteista ei todellisuudessa olla yksimielisiä

Maailman ja metsäsektorin tuleva kehitys ei ole selviö, vaan löytyy loogisia perusteita hyvin erilaisille tulkinnoille ja strategisille valinnoille

Metsäsektori ei ole monoliittinen kokonaisuus, vaan perusteiltaan hyvin erilaisille näkemyksille on kannatusta

Näkemyserot eivät koske vain yksittäisiä asioita, vaan myös arvoja ja tavoitteita: mitä halutaan edistää, mitä pidetään tärkeänä

Toimiva strategia ei synny vain 1-2 näkökulman pohjalta, vaan on huomioitava kaikkien näkökulmien keskeisimmät viestit

Suomen metsäalan hyväksyttävyyss tulevaisuudessa

